

Perspective asupra sărăciei în România

Impactul discursului mass media privind persoanele care beneficiază de ajutor social asupra procesului legislativ

MARIA CERNAT/MIHAI VASILE

Decembrie 2018

- Din cercetarea noastră reiese faptul că televiziunile pornesc, în general, de la premisa că ajutoarele sociale au un impact negativ și sistemul este abuzat de beneficiari.
- Discursul mass-media conține o serie de afirmații false și manipulative legate de numărul de beneficiari de ajutor social, sumele cheltuite pentru acordarea ajutorului și disponibilitatea beneficiarilor de a își căuta un loc de muncă.
- Analizând inițiativele legislative și discursul politicianilor, am constatat o asumare completă a perspectivei din partea politicului, concretizată în modificări ale cadrului legal ce țintesc limitarea accesului la ajutoare sociale.
- Mitul „asistatului care nu vrea să muncească” ne spune că locuri de muncă sunt, ofertele sunt decente, dar beneficiarii pur și simplu nu vor și nimeni nu știe ce să facă. În realitate, s-ar putea ca beneficiarii să nu se califice din cauza educației precare, s-ar putea ca locurile de muncă să nu fie unde sunt beneficiarii sau s-ar putea ca infrastructura să nu îi permită beneficiarului să ajungă acolo unde este locul de muncă. Aceste aspecte complică imaginea beneficiarului, care devine un om aflat într-o situație de vulnerabilitate cu cauze multiple și sistemice, în afara controlului său, nu „un asistat care nu vrea să muncească”.
- Reforma legislativă din iunie 2018 a fost influențată de mitul „asistatului”, împrumutând termeni și teme promovate de discursul mass-media. A dus la eliminarea posibilității ca beneficiarii de ajutor social să refuze un loc de muncă oferit, deși în realitate doar 0,76% dintre beneficiari au refuzat o ofertă și doar 0,11% au refuzat trei oferte în primele 10 luni din 2018.

1. Introducere

Raportul de față documentează modul în care este conturată imaginea beneficiarilor de ajutor social în presa din România și efectul pe care l-a avut acest discurs asupra reformei legislației. Cercetarea noastră s-a axat, în principal, pe emisiuni de la trei posturi TV, dedicate special subiectului, și pe o serie de inițiative legislative ce au stat la baza modificării Legii nr. 416/2001 privind ajutorul social pentru asigurarea venitului minim garantat (VMG). Parte a analizei calitative și cantitative realizate a inclus conținutul și reacțiile din comentariile online la secvențe din emisiuni. Astfel, am urmărit atât discursul folosit de editori, prezentatori și consumatori, cât și imaginile și montajul video. Totodată, am analizat expunerile de motive ale inițiativelor legislative care ținteau modificarea legii nr. 416/2001, precum și discursul public folosit de către parlamentarii inițiatori.

Din cercetarea noastră reiese faptul că televiziunile pornesc întotdeauna de la premisa că ajutoarele sociale au un impact negativ și sistemul este abuzat de beneficiari. Atitudinea corectă, conform reportajelor TV, ar trebui să fie una de contestare agresivă a sistemului și de condamnare și penalizare a beneficiarilor de ajutor social. Astfel, perspectiva dominantă asupra sărăciei este că e responsabilitatea fiecăruia să iasă din sărăcie, că e o problemă de voință, iar abordarea statului este eronată, „încurajând lenea” în loc să „stimuleze căutarea unui loc de muncă”. Sărăcia este personalizată, colectivul este absolvit de orice vină sau responsabilitate. Singurul rol al statului e de a pedepsi aspru abuzul de puținele ajutoare, disponibile doar pentru „cei care chiar au nevoie”.

Deși discursul media conține o serie de afirmații false și manipulative - pe care le vom demonta în acest articol - analizând inițiativele legislative și discursul politicienilor, am constatat o asumare completă a perspectivei din partea politicului, concretizată în modificări ale cadrului legal, ce țintesc limitarea accesului la ajutoare sociale. Reforma rezultată riscă să nu aibă niciun efect benefic, așa cum vom arăta în acest articol.

Prima parte a articolului constă într-o analiză a discursului media și o deconstruire a miturilor pe care le propagă. A doua parte expune efectul perspectivei media asupra reformei legislative. În concluzia raportului prezentăm o serie de recomandări pentru fundamentarea reportajelor și a inițiativelor legislative și despre cum poate fi înlocuit discursul problematic cu unul care respectă demnitatea umană.

I. Discursul mass-media: mituri și stigmă

Există, în principal, trei categorii de teorii explicative cu privire la efectele mass-media. În primul rând, avem teorii care analizează sursele mesajelor, adică televiziunile, modul în care acestea sunt finanțate, modul în care lucrează jurnaliștii efectiv, modul în care se construiesc câmpurile profesionale. O altă direcție importantă de cercetare privește efectele asupra publicului pornind chiar de la acesta și văzând nu ce fac mass-media publicului, ci cum anume se raportează publicul la mesajul media. Cercetătorul îl urmărește pe telespectator în spațiul în care acesta utilizează media și încearcă să cerceteze efectele mass-media pornind de la public. În fine, o a treia direcție de cercetare pornește de la analiza mesajelor propriu-zise. Harold Laswell este unul dintre teoreticienii care au inaugurat tradiția analizei de conținut ca metodă de analiză a mesajelor vehiculate în presă. Modelul oferit de el la începutul secolului XX a fost perfecționat și azi avem programe de calculator care numără ocurențele termenilor, co-ocurențele termenilor pentru a putea realiza statistici relevante ale mesajelor media. Paradigma teoretică în care se situează această cercetare este cea a analizei critice de discurs propuse de cercetătorul olandez Teun van Dijk. În această perspectivă, analiza cantitativă a discursului reprezentată de analiza de conținut este completată de metode de analiză calitativă menite să deceleze în mesajele media modul în care relațiile de dominație și oprimare sunt perpetuate și amplificate.

Am vizionat și analizat emisiunile în care sunt prezentați beneficiarii de venit minim garantat („asistații sociali”) în perioada ianuarie 2017 – august 2018. Metoda folosită este aceea a analizei critice de discurs. Posturile de televiziune care au realizat emisiuni pe tema asistenței sociale în perioada menționată sunt: Kanal D, Digi 24, Pro TV. Scopul a fost acela de a identifica anumite tipare pe care jurnaliștii le folosesc în reportajele lor.

Principalele întrebări care au stat la baza analizei conținutului emisiunilor TV sunt următoarele:

- Cum sunt identificați/denumiți beneficiarii de venit minim garantat?

- Care sunt termenii folosiți pentru caracterizarea beneficiarilor de venit minim garantat?
- Care sunt principalele idei în jurul cărora se derulează aceste emisiuni?
- Ce tip de persoane sunt intervievate în emisiuni?
- Care este calitatea dialogului, dacă el există?
- Care sunt argumentele beneficiarilor de venit minim garantat?
- Care sunt strategiile de contracarare a argumentelor beneficiarilor de venit minim garantat?
- Care este portretul beneficiarului de venit minim garantat așa cum reiese el din materialul de presă?
- Care sunt emoțiile pe care emisiunile în cauză doresc să le trezească în rândul telespectatorilor?
- Care sunt reacțiile celor care comentează emisiunea?

Emisiunile vizionate au, în mare, o structură comună: reporterii merg la o ediție a Bursii Locurilor de Muncă. Acestea se organizează în fiecare județ, de obicei în lunile aprilie și septembrie. Tot atunci apar și materialele video cele mai multe. La aceste evenimente, reporterii prezintă imagini cu beneficiarii de ajutor social așteptând să se deschidă ușile unde are loc bursa. Se insistă, de multe ori, pe beneficiarii care se potrivesc stereotipului discriminatoriu pentru romi: persoane cu tenul închis, femei cu mulți copii, oameni cu port asimilat romilor tradiționali. Sunt intervieuți o parte dintre cei care așteaptă, fiind preferați cei care declară că ei au venit doar pentru „adeverință”, care declară că nu vor, de fapt, un loc de muncă. Sunt intervieuți și o parte din angajatori, cei care spun că au multe locuri de muncă în ofertă, dar că nu găsesc beneficiari de venit minim garantat pe care să-i angajeze. Este prezentat un material și cu un primar sau un funcționar de la primărie, în care este repetat din

nou mesajul că oamenii nu vor să muncească. Sunt prezentate date statistice, de cele mai multe ori exagerate sau false, fiind evidențiat faptul că statul oferă bani mulți „leneșilor care nu vor să muncească”. Uneori, sunt prezentate imagini cu bărbați aflați la un bar, în stare de ebrietate, într-o localitate cu un număr considerat mare de beneficiari de ajutor social. Mesajul final, aproape de fiecare dată, este că locuri de muncă suficiente și bine plătite există, dar foarte mulți oameni nu vor să muncească, iar statul îi încurajează să fie leneși și bețivi, acordându-le ajutoare sociale pe care le plătesc, prin taxele și impozitele pe care le dau la stat, cei care muncesc.

Rețeta este simplă și practică de toate televiziunile care realizează materiale pe acest subiect. În aprilie 2017, Pro TV a mers la bursa locurilor de muncă organizată la Vaslui, iar Digi 24 la Iași și Vaslui. În martie 2018, Kanal D a mers la bursa organizată la Târgoviște. În cele ce urmează, vom deconstrui rețeta folosită, plecând de la exemplul câtorva dintre emisiunile urmărite.

1. Construirea discursului incriminatoriu

1a. Introducerea etichetelor peiorative

Discursul incriminatoriu (și, într-o măsură, discriminatoriu) este elementul central aflat la baza construirii miturilor sociale. Inventând termeni și etichete folosite exclusiv cu sens peiorativ, mass media cimentează perspectiva negativă în care este privită tema ajutoarelor sociale. Noțiunea de „asistat social” nu există în legislație, însă repetată obsesiv în reportaje și articole, ajunge să fie folosită și percepută ca definitorie pentru persoanele care primesc ajutor social.

Termenul „asistat” sugerează că vorbim de o persoană pasivă și dependentă de alții. Mai mult, nefiind prezent în niciun act legislativ, permite celui care îl folosește să lărgească sau să micșoreze grupul de persoane la care se referă. Astfel, dacă reporterul își dorește să incrimineze, folosește termenul doar în relație cu adulții care solicită sau primesc ajutor social pentru asigurarea venitului minim garantat (VMG). Dacă, în schimb, reporterul dorește să arate costul mare suportat de stat,

include, fără să menționeze, toți beneficiarii de ajutor social, de la beneficiarii de VMG, până la persoanele cu dizabilități, copiii care primesc alocația de stat și părinții care iau indemnizația pentru creșterea copilului.

Niciuna dintre emisiuni nu se abate de la această regulă. Termenul este folosit încă din titlul reportajelor (e.g. „România degeaba | Asistați social pe motiv de hemoroizi”, „România degeaba. Primăria care a angajat asistații social și a tăiat ajutorul celor care nu muncesc” - Digi 24; „Asistații social din Vaslui s-au prefacut ca își caută un loc de muncă: „Nu va mai împingeti, salvaticii!” - Pro TV). Mai departe, termenul de „asistat social” este conectat, pe tot parcursul emisiunilor, cu ideea fundamentală a refuzului unui loc de muncă oferit și cu câțiva termeni cheie: „degeaba”, „leneși”, „pomană” șamd.

Un exemplu în acest sens este ediția din data de 17.03.2018 a emisiunii „Asta-i România” realizată de televiziunea Kanal D. Reportajul începe cu imagini de la bursa locurilor de muncă de la Târgoviște, unde este folosit exemplul unui beneficiar pentru a cimenta imaginea „asistatului care nu vrea să muncească”. Termenul de asistat este folosit pentru a introduce beneficiarul de VMG publicului: „El este asistatul care a revoltat o țară întreagă. Are 35 de ani și de când se știe a ocupat un loc fruntaș pe lista celor 300 de asistați sociali din Târgoviște”. Persoana este ironizată de către reporter, sugerându-se și faptul că nu este o persoană de bună-credință - „scos de la căldură și trimis cu forța să își caute loc de muncă, dă lecții de economie”. Pe parcursul reportajului este repetată cu regularitate ideea centrală: asistații nu vor să muncească, oricâte locuri de muncă li s-ar oferi. Pe parcursul dialogului de trei minute, jurnalista îl întreabă pe beneficiar de peste zece ori despre muncă. Indiferent de răspunsurile și argumentele pe care acesta le oferă, reporterul revine la aceeași întrebare:

„- V-a chemat să vă ofere locuri de muncă, ce spuneți?”

- Tu vrei să muncești sau te-a chemat degeaba?”

"Omul ne explică matematic de ce nu vrea să miște un deget. E cetățean european și are drepturi, dar nu și chef de muncă."

"- Astăzi vii cu mine să îți cauți un loc de muncă?"

- Hai să alegem un loc de muncă, nu vrei?"

(...)

- Eu vă propun astăzi să mergeți cu mine și să căutăm un loc de muncă. Poate e mai bine plătit decât ajutorul social. Nu credeți? Cu siguranță e mai bine plătit.

- Dacă ieșim noi toți la muncă nu credeți că o să ne meargă mai bine?"

Similar, ideea că „asistații” sunt pasivi este întărită prin asocierea repetitivă cu verbul „a sta”. În același material de la Kanal D, reporterul concluzionează: „Până atunci asistatul se grăbește să facă ce știe el mai bine: să stea.” Într-un material Digi 24 din campania „România Degeaba”, întâlnim aceeași asociere încă din deschiderea materialului: „România „odihnită” are filială în ghetourile sectorului 5. Artizanii ei stau zilnic la țigară și cafea, în fața blocurilor, și își ghidează viața după legea venitului minim garantat.”

McCombs și Shaw (1972), în articolul „The Agenda-Setting Function of the Mass-Media”, argumentează că mass-media nu ne spun ce să gândim, dar ne spun la ce să ne gândim. Problema asistenței sociale se tratează în termeni de responsabilizare a beneficiarilor de VMG și nu în termeni de sistem. Fără o analiză a tuturor factorilor care au adus oamenii în situația de a avea nevoie de ajutor social, tema noastră de gândire va fi „iată cât de rău intenționați sunt acești oameni”. Astfel este zidit și întărit mitul conform căruia în România, ajutoarele sociale se duc către asistații care nu vor să muncească. Iar repetiția este cheia acestui proces: folosirea repetitivă a termenilor peiorativi de tip „asistat”, asocierea repetitivă cu noțiuni sau idei negative („stau”, „nu vor să muncească”) împing confundarea realității cu un mit. Vom reveni asupra acestui mit în partea a doua, când vom demonta narativa.

1b. Rasializarea problemelor sociale

Rasializarea temei nu este construită la nivel discursiv - ceea ce ar risca atragerea unor sancțiuni din partea autorităților precum Consiliul Național al Audiovizualului sau Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării - dar este sugerată vizual. În materialul Kanal D menționat anterior, imaginile insistă pe persoanele cu pielea închisă la culoare și îmbrăcare în vestimentație asociată etniei rome. Fără să menționeze etnia oamenilor, este sugerat faptul că majoritatea beneficiarilor care refuză să muncească sunt romi. Similar, într-un reportaj Digi24 din seria „România Degeaba”, reporterii merg în cartierul bucureștean Ferentari, unde imaginile insistă pe persoane cu tenul închis. Același reportaj nu doar rasializează tema, ci o și ghetoizează:

„Venitul minim garantat e acceptat cu bucurie și respectat ca atare în tot sectorul 5. La ora 8:00 a dimineții, când salariații cartierelor pleacă spre slujbe, locatarii ghetourilor ies în fața blocurilor, pentru cafea și socializare; În goana după bani obținuți degeaba, asistații social din Ferentari, Zăbrăuți și împrejurimi caută să obțină și cei 500 de lei oferiți lunar de Primăria Capitalei persoanelor cu handicap.”

Reportajul Digi 24 merge până la a asocia beneficiarii de ajutor social cu criminalitatea:

„Chiar dacă sunt locuri de muncă, lumea nu muncește, spune un locatar.

- Și din ce trăiesc? vrea să știe reporterul.

- Pentru că așa sunt învățați. Din ce? Nu știți că asta-i strada cu cele mai multe droguri din România? Toți sunt traficanti, toți sunt... nu mai contează.

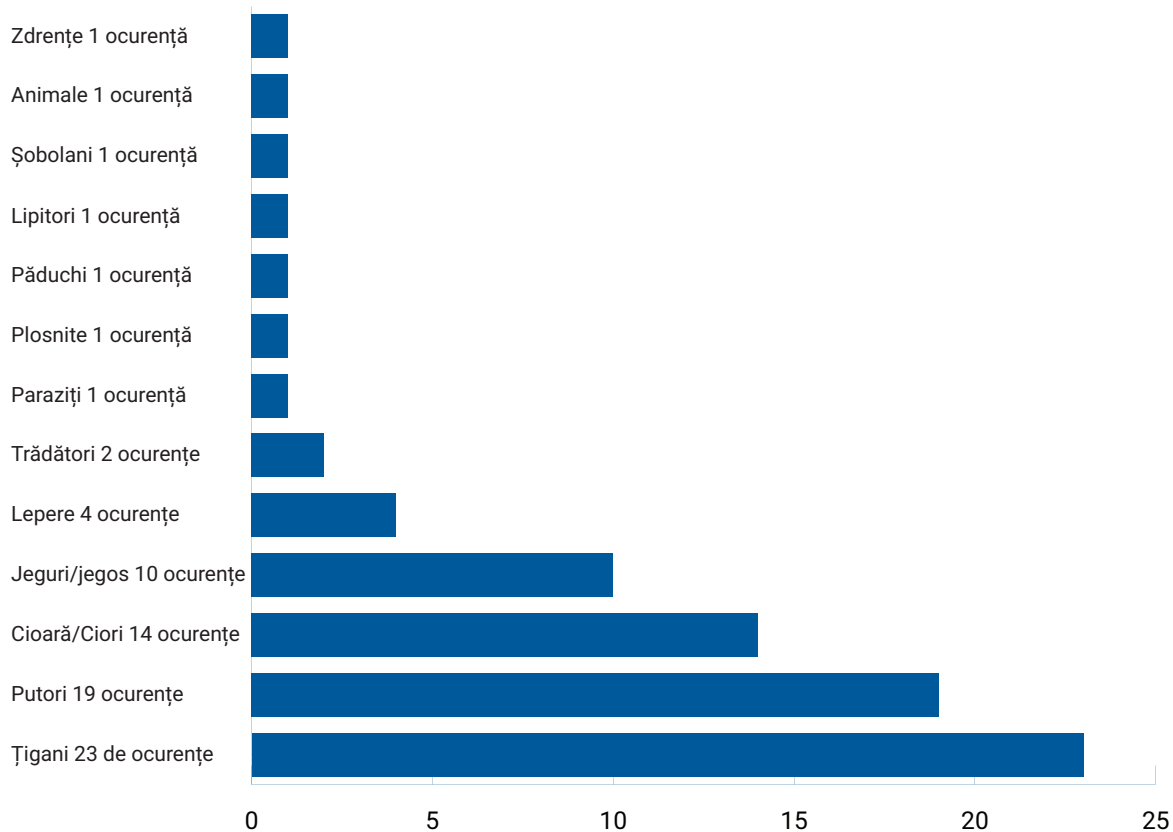
- E dezastru. Ploșnițe, șobolani, gândaci, spune un alt locatar. Atâta-i gunoiul, până la geam! De ne bate șobolanii în geam, adaugă el. Din ce trăim?! Vai de capul nostru. Din cerșeală, din milogeală.

- Suntem obligați să facem infracțiuni ca să putem trăi. Eu sunt eliberat condiționat, mărturisește un alt bărbat.”

Rasializarea, ghetoizarea și criminalizarea temei ajutoarelor sociale reprezintă piloni ai discursului pe care este susținut mitul ajutoarelor date celor care nu muncesc. În medii în care riscul sancțiunilor directe este mai mic, fenomenul este și mai transparent: într-un articol al publicației online News Romania, întâlnim elemente rasiste asumate. Astfel, autorii reportajului nu s-a limitat la a filma exclusiv persoane de etnie romă, ci și-au asumat din titlu teza rasistă: „Țiganiii încasează peste 95% din ajutoarele sociale plătite din banii tăi și ai mei. Pe noi ne întrebă cineva dacă dorim să sponsorizăm lenea?”.

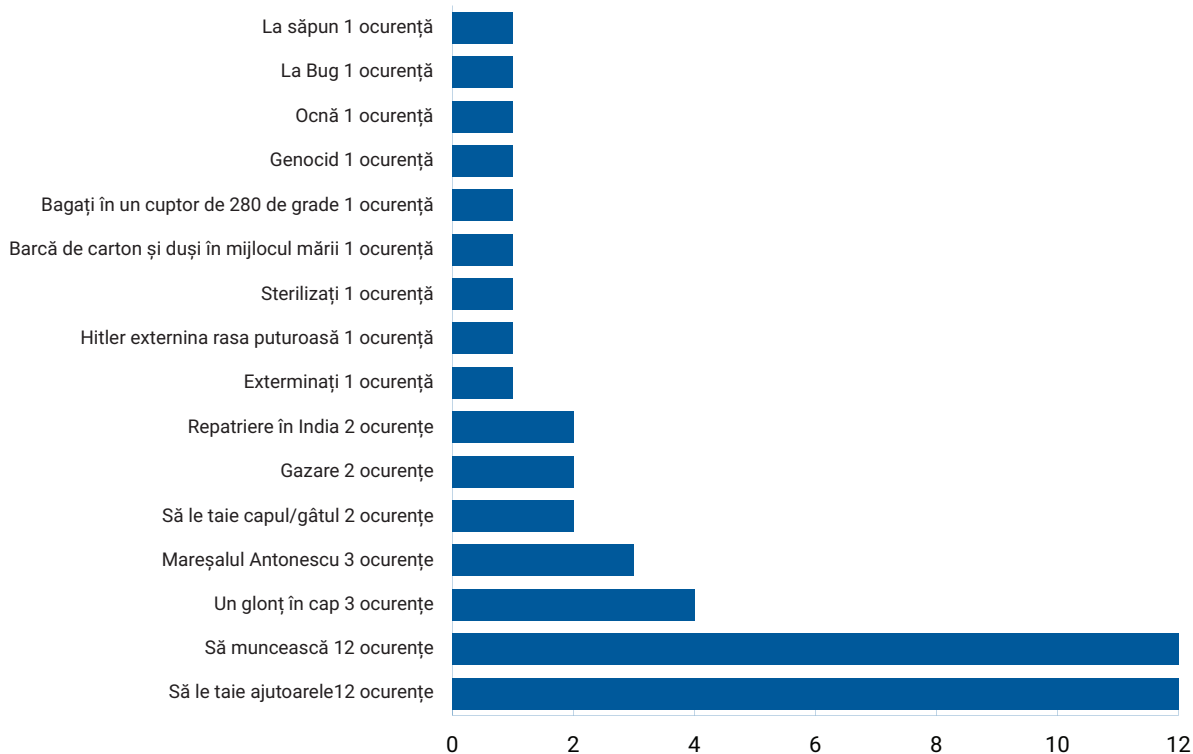
Fie că vorbim de un discurs asumat rasist, fie că vorbim de o abordare pasivă în care rasializarea este realizată prin imagini/cadre sugestive,

efectul este cel mai bine observat în reacțiile și comentariile din mediul online la aceste materiale. În cazul materialului Kanal D, reacțiile scontate au fost cele de violență și revoltă, iar acest lucru care se poate vedea în comentariile lăsate în secțiune specifică de pe Youtube, unde a fost făcut disponibil reportajul și unde materialul are 63.516 vizualizări și 216 comentarii. Violența comentariilor vorbește de la sine despre efectul reportajului. În cele 216 comentarii, beneficiarii de VMG sunt prezentați în termeni de un rasism extrem. Am realizat o analiză a ocurențelor termenilor în comentarii pentru a ilustra tipul de rasializare a sărăciei și reacțiile de ură și xenofobie generate (de notat că am luat în calcul comentariile articulate, mai puțin interjecțiile de tipul "Cra!"):

Vedem că asocierea imaginilor cu etnia romă este incontestabilă și profund rasistă și violentă. Termenii peiorativi domină. Mai mult, cei peste 200 de comentatori au mers până la a sugera acțiuni

de o violență extremă, de la muncă forțată până la exterminare, genocid sau sterilizare.

Din cele peste 200 de comentarii doar 8 sunt favorabile, ele criticând ura, rasismul, dar și faptul că salariile oferite de patroni sunt cu adevărat neatractive. În plus, în două dintre comentarii se atrage atenția asupra exagerării de a da verdicte morale categorice în privința unei mame cu șapte copii care a așteptat trei ore cu un bebeluș în brațe, afară, în fața ușii de la bursa locurilor de muncă organizată de primarul Târgoviștei.

2. Construirea narativei „Nu vor să muncească”:

2a. Beneficiarii care declară că „nu vor să muncească”

Un element central în construirea mitului „asistaților” îl reprezintă mărturiile celor implicați: beneficiarii de ajutor social „recunosc că nu vor să muncească”, angajatorii se plâng că nu găsesc oameni, deși oferă salarii și condiții bune, iar statul se arată neputincios în a îi forța pe oameni să muncească. Reportajele nu sunt analitice, nefiind considerate și investigate cu adevărat cauzele invocate de către beneficiari atunci când aceștia

declară că nu pot să muncească.

Discursul refuzului de muncă este strâns legat de obligațiile legale pe care le au beneficiarii de VMG. Astfel, conform legii, persoanele apte de muncă care solicită ajutor social pentru asigurarea VMG au următoarele două obligații (o a treia a fost adăugată începând cu octombrie 2018, dar nu există date sau exemple disponibile la momentul redactării articolului de față):

- să efectueze un număr de ore de muncă în cadrul unor acțiuni sau lucrări de interes local; numărul de ore se calculează în funcție de quantumul ajutorului primit, raportat la salariul minim pe economie în plată;
- prin intermediul agenției teritoriale pentru ocuparea forțelor de muncă, să își caute în mod activ și să nu refuze un loc de muncă oferit;

Acum, în reportajele TV, unul dintre cel mai des invocat motiv ține de sănătate și abilitatea de a munci:

„- Un loc de muncă v-ați căutat?

- Nu! Păi sunt pe caz de boală! Sunt bolnav. Sunt pensionar.

- Ce boală aveți?

- Mmm... Nu pot să spun.” (Digi 24)

„Sinuzita și alte vreo șapte boli nu-l lasă să miște un pai și, ca atare, lună de lună, așteaptă banii de la stat acasă, în poartă.” (Kanal D)

„Situatie revoltătoare la Târgoviște: dintre cei 300 de asistați social, 260 au adus adeverințe medicale că nu pot munci în folosul comunității, așa cum cere legea pentru a primi ajutor financiar de la stat.” (Pro TV)

„Suferă de tot soiul de tulburări, depresive, recurente și așa mai departe. Eu bănuiesc că folosesc acest tertip pentru a se eschiva de obligațiile ce le revin privind munca în folosul comunității. În realitate, fug de muncă!” (Pro TV)

Pro TV a realizat un reportaj întreg despre acest subiect. Materialul sugerează că beneficiarii de VMG păcălesc sistemul și medicii oferă prea ușor certificate medicale care să ateste că aceste persoane nu sunt apte de muncă fizică.

Prima problemă a acestor reportaje este că nu separă obligațiile beneficiarilor. Legea nu permite beneficiarilor să refuze un loc de muncă oferit pe motive medicale. Beneficiarii pot fi scutiți de la obligația de își căuta un loc de muncă, dar doar în baza unei decizii sau a unui certificat medical de constatare a capacității de muncă, emis de medicul expert al asigurărilor sociale din cadrul casei județene de pensii. O simplă adeverință de la medicul de familie nu este suficientă și nu poate fi acceptată din punct de vedere legal pentru a refuza un loc de muncă. Astfel, orice beneficiar care aduce o astfel de adeverință va fi respins și va pierde ajutorul.

O adeverință medicală de la medicul de familie poate, însă, să dovedească o incapacitate temporară de muncă. Însă aceasta este clar

delimitată în timp, pentru perioade mai lungi fiind necesară o adeverință de la un medic specialist. O astfel de adeverință poate fi folosită pentru a motiva absența de la activitățile locale obligatorii, pentru o perioadă scurtă, dar nu permanent. În plus, în cazul indisponibilității unei persoane apte de muncă, obligativitatea se mută la o altă persoană aptă de muncă din familia beneficiară.

În cazul acestor ore în cadrul unor activități locale, prezentate de obicei drept „muncă în folosul comunității”, perspectiva reportajelor, precum și cea practică, este punitivă: beneficiarii sunt pedepsiți pentru faptul că au cerut sprijin social, fiind obligați să facă muncile pe care nu le-ar face altcineva. Legislația este ambiguă, guvernul nu centralizează planurile de activitate, nu are un mecanism de monitorizare sau evaluare și nici recomandări generale de oferit. În cele mai multe cazuri, vorbim de activități de curățenie/igienizare domeniu public, dezăpezire șamd. Aceste activități nu sunt gândite pentru a ajuta beneficiarul să își găsească un loc de muncă sau să îi crească șansele de a fi acceptat la un loc de muncă, ci sunt folosite mai mult pentru a îi pedepsi că au ajuns „asistați sociali”.

O a doua problemă ignorată de reportajele TV - dar și de autorități, întrucât nu există studii sau evaluări care să adreseze acest subiect - este legat de eficiența mecanismelor dispuse de lege pentru a ajuta persoanele vulnerabile să se angajeze. 43% dintre cererile depuse pentru ajutor social vin din partea unor persoane singure. Quantumul primit de către aceștia nu poate depăși 142 lei, o sumă insuficientă pentru asigurarea vreunui trai. Există, însă, un alt beneficiu pe care cei care solicită ajutorul social îl primesc: devin automat asigurați în sistemul de sănătate. Plata voluntară a asigurării este 10% din salariul minim garantat, ceea ce în acest moment înseamnă 190 lei pe lună. Astfel, pentru o persoană săracă, ajutorul social poate fi o soluție pentru a accesa servicii medicale, pentru a avea calitatea de asigurat. Este probabil ca în anumite cazuri, persoane care solicită ajutorul social să o facă pentru a avea acces la servicii medicale, ceea ce ridică și gradul de probabilitate ca o parte din beneficiarii de VMG să nu fie ațți de muncă, cel puțin pe termen scurt.

Apoi, datele puse la dispoziție de Ministerul Muncii și Justiției Sociale (MMJS) ne indică faptul că doar jumătate din numărul total de persoane care compun familiile beneficiare de VMG sunt de vârstă activă, adică între 18 ani și vârsta de pensionare: 38,2% sunt copii iar 8,9% sunt pensionari, rămânând doar 254.179 de persoane (53% - date valabile pentru luna august 2018). Din păcate, ministerul nu are centralizat câte dintre aceste persoane sunt apte de muncă, câte sunt scutite pentru că au în îngrijire copii până în vârsta de 7 ani, câte sunt scutite pentru invaliditate temporară sau permanentă sau pentru alte motive. Știm, însă, de la Agenția Națională pentru Ocuparea

Forțelor de Muncă (ANOFM), că până la finalul lunii septembrie a acestui an eliberaseră adeverințe pentru căutarea unui loc de muncă pentru 156.856 de beneficiari de VMG. Astfel, putem estima că aproape 40% dintre beneficiarii adulți se încadrează într-una dintre situațiile legale care îi scutește de la obligația de a își căuta un loc de muncă (au în îngrijire un minor cu dizabilități, au în îngrijire copii cu vârste mai mici de 7 ani, au un certificat medical emis de medic specialist care atestă incapacitatea de muncă, muncesc sau sunt prinși într-un curs de formare sau o altă formă de învățământ).

Tabelul 1. Distribuție VMG în funcție de dimensiunea familiei beneficiare.

Dimensiune familie	Număr beneficiari	Procent din total
Persoană singură	86.039	43%
2 persoane	40.960	20,5%
3 persoane	25.288	12,7%
4 persoane	22.359	11,2%
5 persoane	12.492	6,2%
6 sau mai multe persoane	12.059	6%
Total	199.197	100%

Sursa: MMJS, răspuns primit la o solicitare în baza legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public

Tabelul 2. Distribuție VMG în funcție de tipul de beneficiar

Tip beneficiar	Număr beneficiari	Procent din total persoane
Copii	183.921	38,2%
Adulți	296.889	61,7%
Adulți sub 24 ani	22.477	4,7%
Adulți între 24 ani și pensionare	231.702	48,2%
Pensionari	42.710	8,9%
Total beneficiari (total dosare)	199.197	100%

Sursa: MMJS, răspuns primit la o solicitare în baza legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public

Vedem, așadar, că avem un mecanism deficitar: gândit ca un mecanism de sprijinire a celor care caută să revină în piața muncii, este mai degrabă folosit de cei care au nevoie de acces la sistemul medical sau de un sprijin suplimentar pentru creșterea copiilor. Mai mult, datele MMJS disponibile în octombrie 2017, când legislația permitea refuzarea a trei locuri de muncă disponibile (revenim asupra acestei teme în partea a II-a), indică o altă problemă decât cea prezentată de presă. Astfel, în primele 10 luni ale anului 2017, au fost 325.736 de persoane beneficiare care au fost considerate apte de muncă. Este neclar dacă prin apt de muncă se referă „de vârstă potrivită pentru a fi considerați apti de muncă” sau sunt exclusiv cei apti de muncă, fără a fi incluși cei scutiți de obligație conform prevederilor legale. Totodată, este necunoscut numărul celor care au primit cel puțin o adeverință că sunt în căutarea unui loc de muncă. Știm însă că doar 2.503 persoane au refuzat o ofertă făcută, în timp ce doar 350 au refuzat trei oferte. Mai grav însă este faptul că doar 14.371 de persoane au fost angajate în baza procedurii. Fie că vorbim de 325 de mii de persoane, fie că vorbim de 156 de mii, putem concluziona, din aceste date, 1) că sistemul este disfuncțional - mai puțin de 5% (sau 10%, dacă luăm numărul mai mic) dintre beneficiari au fost plasați într-un loc de muncă - și că tema refuzului este una falsă (doar 0,76% au refuzat o ofertă, 0,11% au refuzat trei oferte).

Mitul promovat de presă ne spune că asistații nu vor să muncească. Realitatea datelor oficiale disponibile ne arată însă că, de fapt, nu există angajatori care să-i vrea pe beneficiarii de VMG.

2b. Angajatorii care „nu găsesc beneficiari dispuși să muncească”

Atât Kanal D, cât și Pro TV au prezentat materiale de la bursele locurilor de muncă organizate de către AJOFM. Deși aceste evenimente sunt organizate în primul rând pentru șomerii, materialele au pus accentul pe beneficiarii de VMG care nu ar fi vrut

să se angajeze. De altfel, prezența acestora la astfel de burse nu este reglementată de lege, fiind mai degrabă opțiunea agenților județene sau ale primăriilor de a îi aduce pe aceștia la evenimente.

Pro TV susține, într-un material din aprilie 2017, că peste 90% dintre participanții la o bursă organizată în Vaslui, toți beneficiari de ajutor social, au refuzat locurile de muncă oferite. În realitate, conform unei comunicări oficiale din partea AJOFM Vaslui, 611 persoane (din 2005 de participanți prezenți) au fost selectate de către angajatori pentru o ofertă de 462 de locuri de muncă. Mai mult, în comunicarea celor de la AJOFM este menționat faptul că „din cei peste 1400 de agenți economici din județ contactați de către AJOFM Vaslui, în vederea identificării cererii de forță de muncă, au confirmat participarea la bursă 53 care au oferit 462 locuri de muncă vacante”, informație care n-a fost inclusă de Pro TV, așa cum n-a fost inclus nici faptul că în luna ianuarie existau, în județul Vaslui, 11.412 beneficiari de VMG, dar și 16-17 mii de șomeri.

Sunt însă situații în care nu toate locurile disponibile la astfel de burse sunt ocupate. În cazul de la Târgoviște, prezentat de către Kanal D, în urma bursei locurilor de muncă s-au ocupat aproape o treime dintre job-urile propuse de angajatori – 89 din 300. În spatele acestor locuri neocupate sunt însă două probleme care rămân neadresate în reportajele TV.

În primul rând, multe locuri de muncă necesită un nivel de educație minim pe care cei mai mulți beneficiari nu îl îndeplinesc. Conform unui articol scris de Diana Oncioiu, „potrivit Clasificării Ocupațiilor din România (COR) pentru munci necalificate e nevoie de studii generale, adică opt clase”¹. Același articol menționează că legal, persoanele fără opt clase pot fi angajate, dar, în general, angajatorii evită să ia persoane care nu știu să scrie și să citească. 85% dintre beneficiari nu au terminat opt clase, în timp ce aproape jumătate - 48% - nu au nici măcar patru clase.

1. Diana Oncioiu - „Cifrele spun o altă poveste: „România degeaba” nu există” - dela0.ro

Tabelul 3. Nivelul de educație al beneficiarilor de VMG apti de muncă

Nivel studii	Număr beneficiari	Procent din total
Fără studii	35.656	17,7%
Cel mult 4 clase	60.817	30,2%
Cel mult 8 clase	74.812	37,2%
Mai mult de 8 clase	29.809	14,8%
Total persoane apte de muncă	201.094	100%

Sursa: Diana Oncioiu - „Cifrele spun o altă poveste: „România degeaba” nu există” - dela0.ro

În al doilea rând, observăm că există o corelație negativă între locurile de muncă disponibile și numărul de persoane aflate în căutarea unui loc de muncă. Conform datelor colectate de Monitorul Social², în zone precum București, unde avem multe locuri de muncă, sunt foarte puțini beneficiari de VMG, iar în județe cu mulți beneficiari, precum Buzău, avem foarte puține locuri de muncă. Corelația se păstrează la nivel național.

În al treilea rând, infrastructura precară din țară limitează accesul persoanelor din comunități defavorizate la locuri de muncă existente în județ. Problema este menționată inclusiv într-unul dintre reportajele Digi 24:

„Nu ne place să stăm așa. Dar nu sunt locuri de muncă, se plătesc slab și abonamente la trenuri. Rămânem numai așa, cu munca și cu drumul”, spune un asistat social.

Subiectul, ignorat de către reportajele care stau la baza mitului privind „asistații care nu vor să muncească” este prezent în puținele eforturi jurnalistice de combatere a mitului.

„Fabrica Ford este situată la 30 de kilometri de comuna Amărăști, dar mulți dintre cei din Ocolna nu știu să scrie, deși au terminat opt clase, și nu ar intra la interviurile de angajare, spune Neaguș. Pe lângă asta, nu este niciun mijloc de transport între Ocolna și fabrică.” (Diana

Meseșan - „Presa Degeaba”)

„Din comuna Vurpăr până în Sibiu sunt 26 de kilometri pe care microbuzul îi face în 45 de minute. Sunt șapte curse spre Sibiu în timpul verii și opt în restul anului. Un bilet dus-întors e 20 de lei. Un abonament pe o lună este 240 de lei.

(...)

Întâi s-au angajat 3-4 oameni. Doar pentru ei venea microbuzul în fiecare zi să-i ia la muncă. Apoi au fost mai mulți. Dar și pentru că, spune Ana, „oamenii au fost mulțumiți că s-o ținut de cuvânt și cu plata, și cu bonurile. Dacă făceai și ore suplimentare ajungeai la 1.700”.

După Marquardt au mai venit alte trei firme printre care Continental, Scandia. În total vin acum în Vurpăr cinci microbuze care iau oamenii din comună și-i duc la muncă.” (Diana Oncioiu - „Cifrele spun o altă poveste: „România degeaba” nu există”)

Mitul „asistatului care nu vrea să muncească” ne spune că locuri de muncă sunt, ofertele sunt decente, dar beneficiarii pur și simplu nu vor și nimeni nu știe ce să facă. În realitate, s-ar putea ca beneficiarii să nu se califice din cauza educației precare, s-ar putea ca locurile de muncă să nu fie unde sunt beneficiarii sau s-ar putea ca infrastructura să nu îi permită beneficiarului să ajungă acolo unde este locul de muncă. Aceste aspecte complică imaginea beneficiarului, care brusc nu mai este acel „asistat” care poate revolta o țară întregă, cum îl prezintă

2. Monitorului Social - „Beneficiari de venit minim garantat vs locuri de munca”

Kanal D, ci un om aflat într-o situație de vulnerabilitate cu cauze multiple și sistemice, în afara controlului său.

3. „Banii risipiți” de la buget pe „milioanele de asistați”

Exagerarea numărului de beneficiari și a costului plătit de stat pentru ajutoare este un alt element important al mitului, deși este cel mai ușor de demontat. Datele oficiale sunt publice, însă toate reportajele se ascund în spatele confuziei generate de utilizarea termenului de „asistat social”. Astfel, în multe cazuri, reporterii adună toți beneficiarii de ajutoare sociale, de la copiii care primesc alocație de stat, până la persoane cu dizabilități și părinți care au concediu pentru creșterea copilului.

Într-un reportajul Digi 24 este ilustrat cel mai bine acest tip de manipulare:

„În România sunt sate întregi unde oamenii nu muncesc. Sunt așa numiți asistați social. În total, 250.000 de români, cât întreaga populație a unui județ de mărimea

Mehedințului sau Ialomiței; Unul din opt români trăiește din venitul minim garantat de stat, de câteva sute de lei pe lună. Dacă pentru acești oameni sunt bani puțini, pentru stat înseamnă mult. Ca o comparație, tot bugetul de ajutor social din 2017 înseamnă 8 milioane de salarii minime pe economie.”

8 milioane de salarii minime pe economie, în 2017, ar fi însemnat un total de 11.600.000.000. Bugetul total cheltuit de către MMJS în 2017 pentru toate ajutoarele a fost de 13.465.612.991 lei (tabelul 4). În schimb, bugetul pentru VMG a fost de aproape 15 ori mai mic: 781.129.846 lei. Exagerarea sumelor est comună, deși, în realitate, așa cum se vede și în tabelul 5, România alocă printre cele mai mici bugete din Uniunea Europeană pentru asistență socială. De altfel, comparația este lipsită de logică, în condițiile în care vorbim de valoarea lunară a salariului minim, dar comparăm cu un buget anual. Un calcul onest ne arată faptul că bugetul cheltuit cu VMG este echivalentul anual al 45.000 de salarii minime, adică de 177 de ori mai puțin decât estimarea dată de Digi 24.

Tabelul 4. Principalele beneficii sociale din România și cuantumul anual al acestora

Beneficiu	Sumă totală plătită în 2017 (lei)	Pondere din total beneficii (%)
Alocația de stat pentru copii	4.396.915.235	32,9
Indemnizația pentru creșterea copilului (ICC)	3.409.424.201	25,5
Stimulentul de inserție	575.599.491	4,3
Contribuții pentru asigurările de sănătate aferente beneficiarilor de indemnizații pentru creșterea copilului	190.405.677	1,4
Indemnizația lunară pentru adulții cu handicap grav și accentuat	1.583.961.325	11,8
Bugetul personal complementar lunar pentru persoanele cu handicap grav, accentuat sau mediu	769.871.731	5,8
Indemnizația lunară pentru însoțitorii adulților cu handicap vizual grav	512.408.696	3,8

Ajutorul social pentru asigurarea venitului minim Garantat (VMG)	781.129.846	5,8
Alocația de susținere a familiei (ASF)	501.271.395	3,7
Alocația lunară de plasament	328.009.871	2,5

Sursa: Ministerul Muncii și Justiției Sociale, Buletinul statistic pentru anul 2017

Tabelul 5. Situația la nivelul UE privind alocarea fondurilor pentru protecție socială, 2016

Țara	%PIB alocat protecție socială	% buget național alocat protecție socială
România	11,6	34,2
Media UE	19,1	41,2
Belgia	20	37,6
Bulgaria	12,7	36,6
Cehia	12,3	31,2
Danemarca	23,4	43,6
Germania	19,3	43,6
Estonia	13,5	33,3
Irlanda	9,9	36,4
Grecia	20,7	41,5
Spania	16,8	39,9
Franța	24,4	43,3
Croația	14,7	31,2
Italia	21,1	42,7
Cipru	13,8	35,7
Letonia	12	32,2
Lituania	11,2	32,8

Luxemburg	18,1	43
Ungaria	14,3	30,7
Malta	12	31,6
Olanda	14,3	30,7
Austria	21,6	42,6
Polonia	16,9	41,2
Portugalia	18	40
Slovenia	16,7	37
Slovacia	15,1	36,4
Finlanda	25,6	45,8
Suedia	20,6	41,7
Marea Britanie	15,8	38,1

Sursa: Eurostat [gov_10a_exp]

O altă exagerare des întâlnită ține de numărul total al beneficiarilor. Din 2011 până în prezent, numărul a variat între 1,8 milioane și 14 milioane (în realitate, în 2017 au fost 234 de mii - tabelul 6). Recent, după ce au început să apară materiale de combatere a mitului, practica nu mai este

la fel de des întâlnită. Ce nu se menționează, în schimb, este faptul că numărul beneficiarilor este în continuă scădere: dacă în 2016 erau 244.814 de beneficiari, în octombrie 2018 avem doar 187.252 beneficiari, aproape cu o pătrime mai puțini.

Tabelul 6. Principalele beneficii sociale din România și numărul de beneficiari

Beneficiu	Număr beneficiari
Alocația de stat pentru copii	3.635.792
Indemnizația pentru creșterea copilului	159.369
Stimulentul de inserție	74.593
Indemnizația lunară pentru adulții cu handicap grav și accentuat	634.153
Bugetul personal complementar lunar pentru persoanele cu handicap grav, accentuat sau mediu	763.338

Indemnizația lunară pentru însoțitorii adulților cu handicap vizual grav	41.354
Ajutorul social pentru asigurarea venitului minim garantat	233.966
Alocația de susținere a familiei	257.538
Alocația lunară de plasament	41.039

Sursa: Ministerul Muncii și Justiției Sociale, Buletinul statistic pentru anul 2017

Tabelul 7. Evoluția numărului de beneficiari pentru VMG perioada 2016-prezent

Beneficiu	VMG
2016	244.814
2017	233.966
Ian. 2018	219.719
Feb. 2018	218.105
Mar. 2018	216.081
Apr. 2018	212.175
Mai 2018	205.007
Iun. 2018	199.197
Iul. 2018	194.946
Aug. 2018	191.970
Sep. 2018	188.964

Sursa: Ministerul Muncii și Justiției Sociale, date statistice disponibile online (www.mmuncii.ro)

OMitul „asistatului” mai spune și că ajutoarele sunt mari, beneficiarii primind sute de lei, uneori câștigând mai bine decât dacă ar munci. În realitate, cuantumul pentru Venitul Minim Garantat se acordă în completarea veniturilor până la următoarele praguri:

- 142 lei pentru persoana singură;

- 255 lei pentru familiile formate din 2 persoane;
- 357 lei pentru familiile formate din 3 persoane;
- 442 lei pentru familiile formate din 4 persoane;
- 527 lei pentru familiile formate din 5 persoane;
- câte 37 lei pentru fiecare altă persoană peste

numărul de 5 persoane, care face parte din familie.

Dintre celelalte ajutoare, o treime dintre familiile beneficiare de VMG primesc și alocația de stat pentru copii, iar aproape jumătate primesc și alocația pentru susținerea familiei. Indemnizația pentru creșterea copilului, cel mai consistent ajutor, nu este accesat de cei care primesc și VMG. În cazul unei familii cu 10 copii și 2 adulți, o situație extremă în care se răgesesc foarte puțini dintre beneficiari,

suma totală ce poate fi primită din ajutoare ajunge la 1944 lei. Dacă unul dintre adulți ar munci însă, veniturile lor ar ajunge la 2320 lei, cu aproape 400 de lei mai mult. În cazurile mai des întâlnite, când vorbim de o familie formată din doi adulți și doi copii, quantumul ajutoarelor poate ajunge la 732 lei. În schimb, dacă un adult ar lucra pe salariul minim, ar putea primi, cu tot cu ajutoarele pentru care ar fi eligibil încă, 1438 lei, aproape dublu. Este greu de înțeles, în acest caz, cum ar putea VMG să reprezinte un element de descurajare a muncii.

Tabelul 8. Procent beneficiari VMG care primesc și alte beneficii

Tip beneficiu	Număr beneficiari	Procent din total
Alocația de stat pentru copii	182.938	38%
Alocația pentru susținerea familiei	235.305	49%
Indemnizația pentru creșterea copilului	6	0,001%
Total beneficiari VMG (nr. dosare)	199.197	100%
Total persoane beneficiare VMG	480.810	100%

Sursa: MMJS, răspuns primit la o solicitare în baza legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public

II. De la discurs la lege: impactul discursului mass-media asupra inițiativelor legislative

Am văzut, în prima parte, mitul „asistaților” așa cum este prezentat în media: cei care primesc ajutoare sunt prea mulți, primesc prea mulți bani, sunt o povară pentru bugetul național și nu vor să muncească, deși ar putea. Tipul acesta de discurs nu este unic României, iar seria de reportaje radio On The Media, „Busted: America’s Poverty Myths”, produsă de Brooke Gladstone și Bob Garfield, oferă o imagine generoasă despre cât de vechi și cât de adânc împământenit este tipul acesta de mit.

Cum ajungem să avem un mit atât de puternic? În principal, prin legitimarea sa politică. Misra, Moller și Karides³ (p. 484) argumentează că mass media are un rol fundamental în stabilirea discursului public, putând decide ce perspective prezintă și cât de echilibrat o face. Folosind tehnici discursive, repetiție și punând accentul pe anumite subiecte - așa cum am văzut în prima parte că se întâmplă cu termenul „asistați” și cu asocierile negative făcute în mod repetat, e.g. cu sintagma „nu vor să muncească” - orice mesaje pot ajunge să fie considerate „idei elementare, de bun simț”. Așa ajungem să acceptăm un mit ca realitate, să le confundăm pe cele două, iar beneficiari, aproape cu o pătrime mai puțini. (Marieka de Goede, citată în Misra et al. 2003, 484).

3. Misra, J., Moller, S., & Karides, M. (2003). Envisioning dependency: Changing media depictions of welfare in the 20th century. *Social Problems*, 50(4), 482-504. Accesat la data de 20.08.2018. <http://dx.doi.org/10.1525/sp.2003.50.4.482>

Misra et al. (2003, 484-5) oferă un exemplu de cum discursul public setat prin media ajunge să influențeze procesul legislativ: în 1996, sistemul de protecție socială din SUA a trecut printr-o reformă serioasă, axată în jurul conceptului de „dependență”. Mitul dezvoltat în discursul public din SUA la momentul respectiv era construit în jurul ideii că programul de asistență socială adusese mamele sărace într-o perpetuă stare de dependență față de ajutorul primit de la stat. Reforma ar fi trebuit să le ajute să își recapete independența și să își găsească locuri de muncă.

În România, așa cum am văzut, discursul media a fost axat pe un temen care nu este definit în legislație: „asistat” și care este folosit aproape exclusiv cu sens peiorativ. Conceptul de „asistat” a avut o evoluție similară în România cu cea a conceptului de „dependency” în SUA: în ambele situații, termenul central a fost rasializat. Așa cum în România reportajele TV insistau cu imagini cu persoane cu un ten închis, sugerând că ar fi vorba în principal de romi, în SUA, „dependency” era asociat în reportaje cu femei sărace de culoare, care făceau parte din familii destrămate, cu mulți copii și în care se petrec abuzuri (Williams⁴ 1995, 1169).

Conceptul de „dependency” a fost central reformei sistemului de protecție socială din SUA din 1996. Similar, în 2018, România a susținut o reformă agresivă a sistemului de protecție socială, centrată pe conceptul de „asistat”. În circuitul legislativ din Parlament s-au aflat nu mai puțin de opt inițiative (Pl-x nr. 521/2017, Pl-x nr. 532/2017, L455/2017, Pl-x nr. 22/2018, PL-x nr. 192/2018, Pl-x nr. 398/2018, B173/2018, L56/2018) care aveau ca țintă legile care reglementează VMG. Patru dintre ele au vizat, în mare, aceeași măsură: legea nu trebuie să mai permită „asistaților” se refuze un loc de muncă oferit. Astfel, a fost propusă limitarea dreptului de a refuza un loc de muncă pentru beneficiarii de la trei posibilități la una singură. Termenul de „asistat” și elemente centrale ale miturilor - e.g. exagerarea numărului

de beneficiari - au fost folosite în expunerea de motive pentru inițiativele legislative, au servit drept argumente în dezbaterile publice și în declarațiile politice. Unul dintre partide - PNL - a organizat o campanie națională pentru susținerea măsurii propuse. Cele patru inițiative au fost contopite într-una singură, care a fost votată și adoptată ca lege cu majoritate covârșitoare în camera decizională.

Carta Socială Europeană prevede faptul că dreptul la un venit minim compatibil cu demnitatea umana trebuie să fie universal; el poate teoretic fi legat de disponibilitatea de a găsi un loc de muncă sau de a merge la un curs de pregătire vocațională, dar aceste condiții trebuie să fie „rezonabile”. Posibilitatea de a refuza de trei ori un loc de muncă era o măsură prin care se prevenea abuzarea sistemului, însemnând că nu permitea cuiva să primească ajutoare la nesfârșit și să rămână la limita vulnerabilității deși sistemul ar putea să-l ajute să iasă complet de acolo. Trecerea la un sistem în care niciun refuz nu este posibil fără pierderea ajutorului schimbă fundamental modul de funcționare al legii, devenind mai degrabă un mecanism prin care se forțează angajarea unor oameni într-o stare suficient de disperată încât să accepte și un loc de muncă care nu-l va scoate din starea de vulnerabilitate. Și, de fapt, aceasta este și intenția care se ascunde în spatele discursului „asistaților care nu vor să muncească”: demnitatea nu are loc în viața cuiva care este atât de sărac încât are nevoie de ajutor social. Munca forțată nu va îmbunătăți situația beneficiarilor și nu îi va scoate din sărăcie. Este puțin probabil să scadă numărul de beneficiari mai rapid decât se întâmplă deja, dat fiind că acolo unde există sau apar locuri de muncă accesibile și sunt oameni apti de muncă, numărul de beneficiari scade de la sine. Doar 350 de oameni refuzaseră trei locuri de muncă în primele 10 luni din 2017, așadar problema era una falsă din start. Mitul construit de media în ani de zile și legitimat politic a fost însă prea puternic pentru ca datele și realitatea să mai conteze.

4. Williams, L.A. 2011. Race, Rat Bites and Unfit Mothers: How Media Discourse Informs Welfare Legislation Debate, 22 Fordham Urb. L.J. 1159 (2011). Accesat la data de 20.08.2018. <https://ir.lawnet.fordham.edu/ulj/vol22/iss4/1>

II. Concluzii și recomandări

Cu privire la analiza reportajelor TV, putem concluziona următoarele:

- Imaginea beneficiarului de VMG este una profund negativă;
- Sărăcia, așa cum reiese din materialele media analizate, este o chestiune de rea intenție și rezultatul comodității;
- Integrarea cu orice preț în muncă este soluția universal valabilă pentru toți beneficiarii de VMG;
- Afecțiunile medicale ale beneficiarilor de VMG, în special cele de ordin psihic, sunt ridiculizate;
- Obiceiurile de consum sau vestimentația sunt incriminate ca vicii nepermise unui beneficiar de VMG;
- Conform reportajelor media beneficiarii de VMG sunt leneși, alcoolici, infractori, mincinoși;
- Imaginea beneficiarilor de VMG este rasializată.

Reportajele funcționează în baza unei rețete fundamentată în date falsificate și orientată înspre manipularea spectatorului pentru judecarea beneficiarilor de VMG. Astfel, reportajele folosesc termeni peiorativi, vagi, pe care îi asociază în mod repetat cu ideea refuzului de a munci; sunt rasializate, încercând să sugereze că este o problemă ce ține de minoritatea romă. Reporterii caută beneficiari care să le ofere declarații care le confirmă teoria, fără a investiga răspunsurile sau cauzele problemelor invocate de aceștia. Similar, caută angajatori și reprezentanți ai autorităților care să le confirme că beneficiarii de ajutor social nu vor să muncească. În final, exagerează costul total al ajutoarelor și numărul beneficiarilor, încercând să inducă ideea că statul, în loc să combată, sprijină acest comportament antisocial. Acest tip de discurs a influențat politicul și a dus la o reformă a legii care reglementează ajutorul social pentru asigurarea venitului minim garantat, o reformă lipsită de substanță și care va produce

puține efecte benefice, sau orice fel de efecte dincolo de întărirea și legitimarea mitului.

Recomandăm, în încheiere, o abordare critică a temei protecției sociale, care să considere cauzele sistemice care împing populația vulnerabilă la marginea societății. Totodată, recomandăm verificarea informațiilor disponibile pe siteul Ministerului Muncii și Justiției Sociale, precum și cele de pe siteurile agențiilor și autorităților din subordine (ANPIS și ANOFM). Pe lângă datele disponibile pe site, autoritățile răspund solicitărilor transmise în baza legii nr. 544/2001 cu regularitate și dispun de experți, atât la nivel național, cât și județean, care cunosc situația foarte bine și pot oferi o perspectivă care să reflecte mult mai bine complexitățile sistemului. Totodată, abandonarea abordării rasiste și incriminatorie poate oferi o mai bună înțelegere și a perspectivei și problemelor cu care se confruntă beneficiarii.

Despre autor

Maria Cernat este absolventă a Facultății de Jurnalism și Științele Comunicării (promoția 2001) și a Facultății de Filosofie din cadrul Universității din București (promoția 2004). În anul 2002 a absolvit studiile masterale în cadrul Facultății de Jurnalism și Științele Comunicării. Din anul 2008 este doctor în filosofie cu o teză sub coordonarea profesorului Ilie Pârvu. În prezent Maria Cernat este lector univ.dr. la Facultatea de Științele Comunicării și Relații Internaționale, departamentul de Comunicare și Relații Publice, Universitatea Titu Maiorescu. Pe parcursul carierei sale academice a predat Studii Critice în Mass-Media, Analiza de Discurs, Introducere în Științele Comunicării, Etică și Deontologie Profesională. De asemenea, este autoare a numeroase articole indexate în baze de date internaționale cum ar fi ISI, Ebsco, ProQuest, etc. Din anul 2009 este membră în comitetul redacțional al revistei Journal for Politics and Law editată de Canadian Center for Higher Education. Din anul 2011 este autoare de articole publicate pe site-ul de dezbatere politică CriticAtac.ro. De asemenea, Maria Cernat este colaboratoare a publicațiilor Observator Cultural, Baricada.org, Gazeta de Artă Politică.

Mihai Vasile este membru fondator al Institutului pentru Solidaritate Socială și al Asociației Politeia. A studiat Filosofie la University of York (2014) și University of California, Berkeley (2013), iar în 2017 a studiat la University of Cambridge, în cadrul unui program de masterat în politici educaționale. În prezent, este consilierul deputatului independent Adrian Dohotaru și lucrează ca cercetător și consultant în domeniul politicilor sociale, educaționale și de muncă.

Impressum

Friedrich-Ebert-Stiftung România | Str. Emanoil Porumbaru | nr. 21 | apartament 3 | Sector 1 | București | România

Fără un acord scris explicit din partea Fundației „Friedrich Ebert” (FES), utilizarea comercială a publicațiilor și produselor media apărute sub egida FES este interzisă.